



Upravni odbor Prešernovega sklada

Prešernova nagrajenca za leto 2022 sta

klasični filolog in prevajalec

dr. Kajetan GANTAR

ter

muzikolog in dirigent

dr. Mirko CUDERMAN

I

Upravni odbor Prešernovega sklada in strokovne komisije Prešernovega sklada

UPRAVNI ODBOR PREŠERNOVEGA SKLADA

(v mandatu 2020-2024) sestavljajo:

Predsednik: dr. **Jožef MUHOVIČ**, akad. slikar, likovni teoretik, dr. filozofije, univ. učitelj, izr.
član SAZU

Podpredsednica: **Bernarda FINK INZKO**, mezzosopranistka, koncertna in operna pevka

Člani:

dr. **Rok ANDRES**, dramaturg, scenarist in gledališki kritik

Lovrenc Blaž ARNIČ, dirigent in glasbeni pedagog

Marko COTIČ, arhitekt in publicist

Barbara DRNAČ, plesalka, koreografinja, televizijska voditeljica

ddr. **Igor GRDINA**, zgodovinar, literarni zgodovinar, libretist; znanstveni svetnik

Katarina KLANČNIK KOCUTAR, dramaturginja, novinarka, direktorica mariborskega
Lutkovnega gledališča

Mateja KOMEL SNOJ, komparativistka, lektorica, prevajalka

dr. **Janko KOS**, književni teoretik, literarni komparativist, zgodovinar in kritik, upokojeni univ. učitelj; redni član SAZU

Ženja LEILER KOS, dolgoletna novinarka, nekdanja direktorica direktorata za medije pri MK, aktualna direktorica Slovenske kinoteke

dr. **Jože MOŽINA**, zgodovinar, avtor dokumentarnih filmov, sociolog, publicist, novinar

Jurij PALJK, pesnik, pisatelj, novinar, odgovorni urednik slovenskega tednika v Italiji *Novi glas*

dr. **Robert SIMONIŠEK**, umetnostni zgodovinar, pesnik, literarni kritik in pisatelj

dr. **Sonja WEISS**, klasična filologinja, prevajalka, univerzitetna učiteljica.

STROKOVNE KOMISIJE PREŠERNOVEGA SKLADA

(v letu 2021)

Za pomoč pri izbiri prejemnikov nagrad je upravni odbor imenoval strokovne komisije za posamezna področja umetnosti v naslednji sestavi:

Strokovna komisija za književnost:

predsednica: **dr. Vilma Purič**, člani: dr. Matija Ogrin, dr. Tomo Virk, dr. Katarina Marinčič, Aleš Berger, mag. Nataša Konc Lorenzutti, ddr. Irena Avsenik Nabergoj.

Strokovna komisija za glasbo:

predsednik: **Marko Mihevc**, člani: Marcos Teodoro Fink, dr. Karolina Šantl Zupan, Renato Horvat, dr. Matjaž Barbo, Aleš Avbelj, dr. Andrej Misson.

Strokovna komisija za uprizoritvene umetnosti:

predsednik: **Ivan Miroslav Ban**, člani: Matjaž Farič, Marko Japelj, Rok Bozovičar, Claudia Sovre, Nina Ivanišin Janežič, Jernej Lorenci.

Strokovna komisija za avdiovizualne umetnosti:

predsednik: **Zdenko Vrdlovec**, člani: mag. Dragica Petrovič, Vilma Štritof, Dušan Kastelic, Marko Naberšnik, dr. Andraž Jože Arko, Jure Černec.

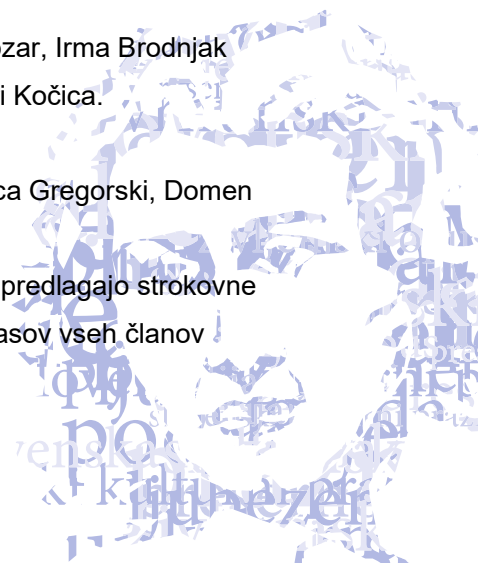
Strokovna komisija za likovne in novomedijske umetnosti:

predsednik: akademik dr. **Milček (Bogomil) Komelj**, člani: Robert Lozar, Irma Brodnjak Firbas, Samuel Grajfoner, Goran Milovanović, dr. Sandra Bratuša, Jiři Kočica.

Strokovna komisija za oblikovanje in arhitekturo:

predsednik **Aleksander Saša Ostan**, člani: dr. Andrej Doblehar, Mojca Gregorski, Domen Fras, Alenka Golob, Rok Kuhar, dr. Bogo Zupančič.

Upravni odbor Prešernovega sklada obravnava samo predloge, ki jih predlagajo strokovne komisije. Vsak nagrajenec je izbran z najmanj dvotretjinsko večino glasov vseh članov Upravnega odbora.



II

Razglasitev Prešernovih nagrad in nagrad Prešernovega sklada za leto 2022

A. Prešernovi nagradi

V skladu z odločitvijo in sklepi Upravnega odbora Prešernovega sklada prejmeta **Prešernovo nagrado leta 2022:**

- klasični filolog in prevajalec akademik prof. dr. KAJETAN GANTAR za življenjsko delo

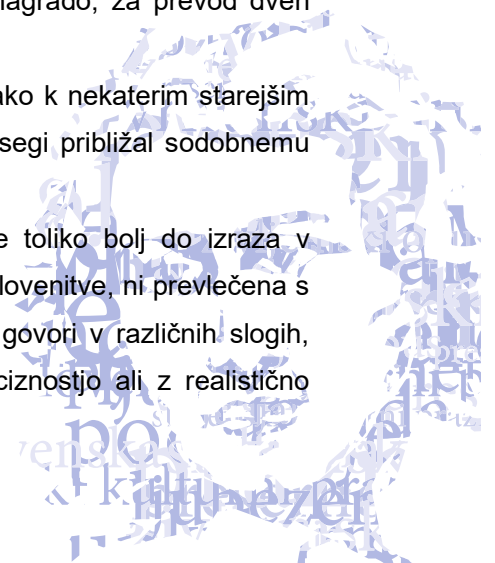
Akademik Kajetan Gantar, klasični filolog svetovnega ugleda, eden ključnih slovenskih intelektualcev svoje generacije, avtor dveh avtobiografskih knjig (*Utrinki ugaslih sanj*, *Zasilni pristaneč*), se v slovensko kulturno zgodovino zapisuje z veličastnim prevajalskim opusom. Kot prevajalec sodi med naše najpomembnejše, med tiste, ki si niso le požrtvovalno naložili posredniške in razlagalske naloge, temveč jim je bilo dano to nalogo opravljati z umetniškim čutom, s posluhom za slogovne razpone in odtenke izvirnih besedil, predvsem pa z neomajno jezikovno samozavestjo, z vero v izrazno moč slovenščine.

Prispevek Kajetana Gantarja k slovenskemu poznavanju antične književnosti in filozofije je neprecenljiv. Dolgujemo mu prevode Homerja (izbor iz *Odiseje*), Hezioda (*Teogonija*, *Dela in dnevi*), Pindarja, Sapfo, Ajshila (*Uklenjeni Prometej*, *Peržani*), Sofokla (*Antigona*, *Kralj Ojdip*, *Elektra*), Evripida (*Ifigenija v Avlidi*), Aristotela (*Poetika*, *Nikomahova etika*), Teofrasta, Teokrita (*Idile*), Plutarha, Prokopija, Plavta (*Hišni strah*, *Komedija o loncu*), Terencija, Katula, Propercija, Horacija, Ovidija (izbor iz *Metamorfoz*), Psevdo-Longina (*O vzvišenem*), več svetopisemskih knjig ...

Za antologijo in prevod *Rimske lirike* je l. 1969 prejel Sovretovo nagrado, za prevod dveh Plavtovih komedij pa l. 1972 nagrado Prešernovega sklada.

K večini svojih prevodov je napisal obširne spremne študije, prav tako k nekaterim starejšim prevodom Antona Sovreta, ki jih je z diskretnimi, a učinkovitimi posegi približal sodobnemu bralcu in so po njegovi zaslugi še vedno berljivi.

Modernost, ki jo odsevajo ti spoštljivi, a odločni posegi, pride še toliko bolj do izraza v Gantarjevih lastnih prevodih. Antika, kot jo spoznavamo skozi te poslovenitve, ni prevlečena s patino, nima enotne govornice, vedno enakega glasu, ampak nam govori v različnih slogih, bobneče ali potihem, od daleč ali zelo od blizu, s filozofsko preciznostjo ali z realistično



neposrednostjo. Skozi prevode Kajetana Gantarja se nam antična književnost ne kaže kot zgodovinska kurioziteteta, niti ne kot zakopani temelj naše kulture, temveč kot nekaj svežega in navdihujočega. Prevajalčev prožni duh nam je ustvaril klasično tradicijo, ki bo, kot vsaka prava klasika, dolgo ohranila živost.

Menimo, da si akademik prof.dr. Kajetan Gantar za svoj prispevek k slovenski kulturi, katerega jedro predstavlja prevajalski opus, zasluži Prešernovo nagrado za življenjsko delo.

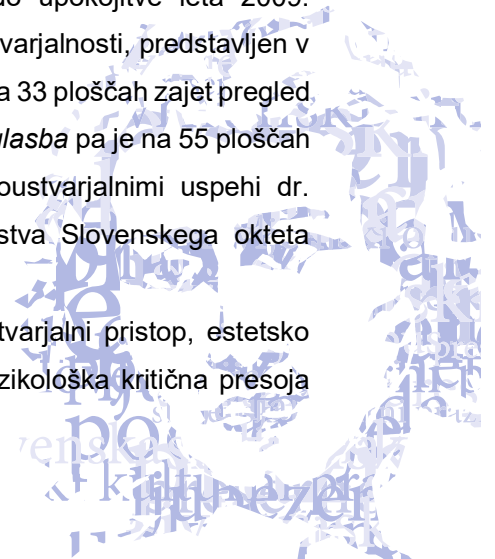
(Odlomek iz obrazložitve: Strokovna komisija za književnost)

in

**- muzikolog ter dirigent dr. MIRKO CUDERMAN
za življenjsko delo**

Dr. Mirko Cuderman je s svojim poustvarjalnim, muzikološkim, pedagoškim in organizacijskim delom temeljno zaznamoval slovensko (zborovsko) glasbo zadnjih desetletij. Po študiju teologije in duhovniškem posvečenju je na Dunaju zaključil še študij cerkvene glasbe ter muzikologije. Leta 1968 je ustanovil sloviti zbor *Consortium musicum*, ki se je oblikoval v enega najvidnejših pevskih ansamblov pri nas. Praktično edini pri nas se je posvečal tudi izvedbam večjih najzahtevnejših vokalno-instrumentalnih del ter sodeloval z najrazličnejšimi priznanimi dirigenti in orkestri. Dr. Cuderman je z zborom posnel priljubljeno zbirko 23 plošč *Musica sacra Slovenica*, ki predstavlja prvo celovito predstavitev slovenske cerkvene glasbe. V času, nenaklonjenem tovrstnim projektom, je pomenila nespregledljiv umetniški in kulturni dosežek. Leta 1984 je dr. Cuderman prevzel vodenje Komornega zbora RTV, ki je pod njegovim vodstvom dosegel novo kakovostno raven, s sistematičnim snemanjem slovenskih zborovskih skladb pa pomembno razširil repertoar. Dr. Cuderman je bil leta 1991 glavni pobudnik za ustanovitev Slovenskega komornega zbora, našega edinega tovrstnega poklicnega sestava. Zbor je umetniško vodil in bil njegov programski direktor vse do upokojitve leta 2009. Posebnega pomena je bil projekt snemanja slovenske zborovske ustvarjalnosti, predstavljen v dveh monumentalnih antologijah. V zbirki *Musica sacra Slovenica* je na 33 ploščah zajet pregled slovenske duhovne zborovske glasbe, v zbirki *Slovenska zborovska glasba* pa je na 55 ploščah predstavljen izbor slovenske posvetne zborovske glasbe. Med poustvarjalnimi uspehi dr. Cudermana ne gre spregledati tudi dolgoletnega uspešnega vodstva Slovenskega okteta (2000–2008).^{[1][2]}

Umetniško delovanje dr. Cudermana zaznamujejo premišljen poustvarjalni pristop, estetsko izčiščena interpretacija, skrbna izvedba, muzikalna občutljivost, muzikološka kritična presoja



virov, izjemno poglobljeno poznavanje repertoarja in gigantska energija. S tem je dr. Cuderman slovensko zborovsko poustvarjanje, z njim pa slovensko glasbo in kulturo nasploh dvignil na primerljivo mednarodno raven in jo nedvomno neizbrisno zaznamoval.

(Odlomek iz obrazložitve: dr. Matjaž Barbo)

B. Nagrade Prešernovega sklada

V skladu z odločitvijo in sklepi Upravnega odbora Prešernovega sklada prejmejo **nagrado Prešernovega sklada leta 2022** naslednji ustvarjalci:

- pesnica in pisateljica ANJA ŠTEFAN

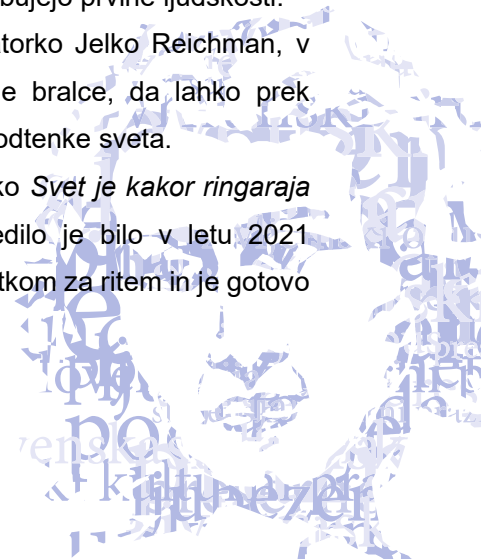
za literarno ustvarjalnost v zadnjih treh letih, posebej za zbirko pravljic *Tristo zajcev*, za pesniško zbirko *Imam zelene čeveljčke* in avtorsko pravljico *Zajčkova hišica*

Pesnica, pisateljica in pripovedovalka **Anja Štefan** je v slovenskem literarnem prostoru prisotna več kot petindvajset let. Njene priredbe ljudskih pravljic in avtorska dela so že vstopila v kanonizirano zakladnico slovenskih besedil, ki presegajo okvir literature za otroke. O tem, da imajo trajno vrednost, pričajo številni ponatisi in prevodi.

Slovstvena folklorja je najstarejša in najbolj prvinska oblika govornega jezika ter steber narodove kulturne dediščine. Kakovosten prenos iz pristnega zapisa zmore le nekdo, ki pozna zakonitosti ustnega in pisnega izročila. Anja Štefan s pretanjenim čutom nadaljuje in nadgrajuje delo starejših folkloristov. Z zbirko *Tristo zajcev* se je poklonila stoti obletnici rojstva Milka Matičetovega, v njej je po njegovih zvočnih in rokopisnih zapisih s terena priredila 44 slovenskih pravljic, ki bi bile sicer izgubljene oziroma dostopne le ozkemu krogu poznavalcev. Anja Štefan je iz ohranjenih zapisov zgradila jezikovne umetnine, ki še vedno vsebujejo prvine ljudskosti.

V pesniški zbirki *Imam zelene čeveljčke*, ki jo je ustvarila z ilustratorko Jelko Reichman, v popolnem pesniškem ritmu in melodiji nagovarja mlade in odrasle bralce, da lahko prek izčiščenih podob in mojstrsko izbrušenih verzov opazujemo različne odtenke sveta.

Pravljico *Zajčkova hišica* je po motivu, ki ga je že uporabila za zbirko *Svet je kakor ringaraja* (2015) in za lutkovno uprizoritev (2018) napisala na novo. Besedilo je bilo v letu 2021 nominirano za Levstikovo nagrado. Napisano je s premišljenim občutkom za ritem in je gotovo spet eno tistih, ki nas bo preživel.



S svojim delom na področju pripovednega izročila in sodobne mladinske književnosti je Anja Štefan pomembno obogatila slovenski kulturni prostor.

(Odlomek iz obrazložitve: Strokovna komisija za književnost)

**- dramska igralka JETTE OSTAN VEJRUP
za več premiernih vlog v zadnjih treh letih**

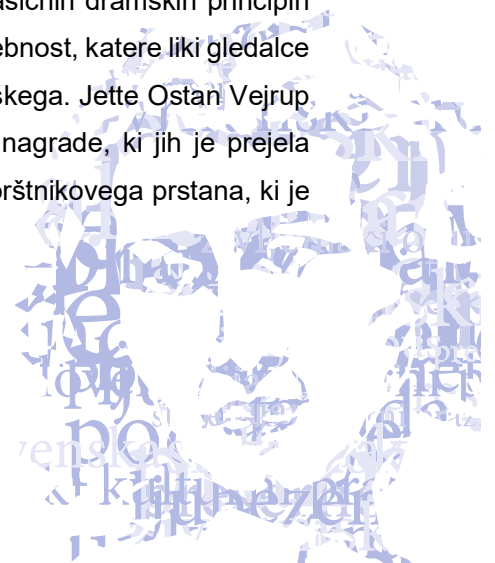
Jette Ostan Vejrup se je v tridesetih letih ustvarjanja na slovenskih odrih, od leta 2004 kot stalna članica igralskega ansambla Mestnega gledališča ljubljanskega, v slovensko gledališko in kulturno okolje vpisala z edinstveno igralsko umetniško prezenco. Ob izpopolnjenosti, s katero je posvojila nematerni jezik in ga obdarila s svojstveno mehko, razpira prostore umetniških kreacij z nezgrešljivo melodiko odrske pojavnosti, ki sloni na izčiščeni formi igralske pripovednosti in je s svojim pretehtano niansiranim izrazom tudi izrazito detajlna, subtilna in globoko izpovedna. Zdi se, da igro organsko nosi v sebi, odlikuje jo tenkočutno upravljanje z igralsko energijo, kjer so preiščeni vsaka gesta in pogled, besede in gib, v njih pa odmeva tudi pronicljiva uglašenost z igralskimi partnerji in celostno logiko uprizoritve.

V zadnjih treh letih je Jette Ostan Vejrup v Mestnem gledališču ljubljanskem ustvarila več premiernih vlog:

- Klitajmestra v uprizoritvi *Ta nesrečni rod* Zinnie Harris, v režiji Ivane Djilas, premira: 18. 1. 2019;
- Imelda Marcos v uprizoritvi *Taka sem kot vi, rada imam jabolka* Theresie Walser, v režiji Borisa Ostana, premira: 15. 4. 2019;
- nastopila je v več vlogah v uprizoritvi *Sedem dni* Katarine Morano in Žige Divjaka, v režiji Žige Divjaka, premiera: 19. 9. 2019;
- nastopila je v več vlogah v uprizoritvi *2020* po motivih Yuvala Noaha Hararija, v režiji Ivce Buljana, premiera: 25. 1. 2020.

Z njimi potrjuje izbrušen in poglobljen ustvarjalni volumen tako v klasičnih dramskih principih kot na meji performativnega. Pri tem pa ostaja samosvoja igralska osebnost, katere liki gledalce vsakokrat znova začarajo s kompleksnostjo življenja in bližino človeškega. Jette Ostan Vejrup je nesporno mojstrica igralske umetnosti, o čemer pričajo številne nagrade, ki jih je prejela tekom svojega umetniškega delovanja, nenazadnje je prejemnica Borštnikovega prstana, ki je najvišje odličje za igralske dosežke pri nas.

(Odlomek iz obrazložitve: dr. Karolina Šantl Zupan)



- skladatelj DAMIJAN MOČNIK

za ustvarjalni opus vokalne in vokalno-instrumentalne glasbe v zadnjih treh letih

Skladatelj Damijan Močnik se je v zadnjih letih uveljavil kot eden najpomembnejših slovenskih zborovskih in vokalno-instrumentalnih skladateljev. O njegovi široki mednarodni odmevnosti pričajo redne izvedbe njegovih skladb na najbolj prestižnih festivalih in v izvedbi najboljših profesionalnih zborov, med katerimi so Zbor švedskega radia, SWR zbor Stuttgart, MDR radijski zbor Leipzig, Vancouver Chamber Choir, Choeur de Radio France, RIAS Kammerchor Berlin, Taipei Philharmonic Chamber Choir, St. Jacobs Kammarkör, Zbor Slovenske filharmonije idr. Kot skladatelj tedna je bil oktobra 2018 predstavljen na Francoskem radiu in za to priložnost dobil naročilo za novo skladbo *Caminante* za dva mešana zbora. Decembra 2019 je SWR Vocal Ensemble, ki sodi med najboljše izvajalce sodobne vokalne glasbe v Evropi, na 5 koncertih izvedel 7 Močnikovih motetov, eden izmed koncertov pa je bil posnet za Božični koncertni dan EBU, kar pomeni, da ga je prenašala večina evropskih radijskih postaj. V obeh primerih je predstavitev slovenskega skladatelja na francoskem in nemškem radiu pravzaprav edinstvena, saj je običajno namenjena predstavitvi domače skladateljske ustvarjalnosti.

Med skladateljeve vidnejše dosežke sodi uprizoritev opere *Všeč si mi* za 6 solistov, mladinski zbor in komorni orkester na libreto Milana Dekleve. Delo je doživelo kar 18 razprodanih predstav in bilo s svojo aktualno družbeno kritiko tudi močno medijsko odmevno.

V zadnjem obdobju je nastalo še nekaj izstopajočih del, med njimi skladba *Pasche* za sopran solo, moški kvartet, srednjeveška glasbila in tolkala. Gre za mnogoplastno zvočno fresko, napisano na podlagi kartuzijanskih velikončnih spevov, izvedeno v čarobnem ambientu gotske cerkve samostana v Pleterjah in predvajano po vsej Evropi v sklopu koncertnega dneva EBU. Skladba *Peregrinatio*, v kateri v poliritmičnem slikovitem prepletu skladatelj poveže tri mešane zборе, je nastala za pomemben festival v Montpellieru. Opozoriti velja tudi na obsežno vznemirljivo kantato *An die Freude*, ki je nastala po naročilu Glasbene akademije Baden-Württemberg ob praznovanju obletnice Beethovnovoga rojstva.

(Odlomek iz obrazložitve: Strokovna komisija za glasbo)

- sopranistka ANDREJA ZAKONJŠEK KRT

za vlogo Amelie v Verdijevem *Simonu Boccanegri* in vlogo Marguerite v Gounodovem *Faustu*



Sopranistka Andreja Zakonjšek Krt je diplomirala iz glasbene pedagogike na mariborski Pedagoški fakulteti in se izpopolnjevala na oddelku za koncertno petje na Visoki šoli za glasbo in upodabljaljočo umetnost v Gradcu, kjer je z odliko diplomirala. Od leta 1996 je kot solistka redno zaposlena v Operi SNG Maribor. Njen operni repertoar je širok in sega od Monteverdijeve dobe do sodobnih opernih uprizoritev. Predstavila se je v vlogah Rosine (Seviljski brivec), Micaële (Carmen), Adine (Ljubezenski napoj), Adele in Rosalinde (Netopir), Maud v krstni izvedbi opere *Princesa vrtoglavka* Josipa Ipavca, Musette (La bohème), Nannette (Falstaff), Pamine (Čarobna piščal), Belinde (Dido in Enej), Antonie (Hoffmannove pripovedke), Sophie (Werther), Liù (Turandot), Jerice (Zlatorog), Donne Francesce (Črne maske), Hanne Glawari (Vesela vdova), Elvire (Italijanka v Alžiru), v naslovni vlogi opere Rusalka idr. Med njenimi prepričljivimi odrskimi upodobitvami spadata naslovna vloga Popeje iz Monteverdijeve opere Kronanje Popeje (v sezoni 2015/2016) ter ekspresivna vloga Madame Lidoine (Nova mati prednica) iz Poulencove opere Pogovori karmeličank.

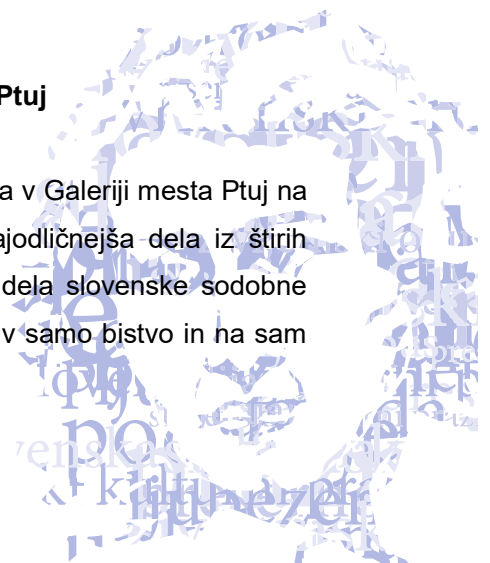
Njene vloge so pevsko in igralsko izvedene prepričljivo. Redno gostuje v SNG Opera in balet Ljubljana in sodeluje s Slovenskim komornim zborom ter simfoničnim orkestrom Slovenske filharmonije in RTV Slovenija. Izpostavljamo še koncert s harfistko Urško Križnik Zupan na abonmajskem koncertu v okviru *Pretežno vokalnega cikla Slovenske filharmonije* (2021), na katerem sta izvedli samospeve iz slovenske in francoske kulturne zakladnice.

V zadnjih treh letih je Andreja Zakonjšek Krt kljub izjemnim časom poustvarila vrsto opaznih vlog na matičnem odru. Posebej izpostavljamo dve: vlogo Amelie v Verdijevem *Simonu Boccanegri* (2019/2020) in vlogo Marguerite v Gounodovem *Faustu* (2018-2019). Je prepričljiva interpretka opernih in operetnih vlog kot tudi koncertnih vokalno-instrumentalnih del in samospevov. Leta 2016 je za svoje vrhunske umetniške dosežke prejela nagrado Sama Smrkolja za operne pevce, ki jo podeljuje Slovensko komorno glasbeno gledališče.

(Odlomek iz obrazložitve: Strokovna komisija za glasbo)

- slikar DUŠAN KIRBIŠ
za razstavo *O izvoru podob* v Galeriji mesta Ptuj

Akademski slikar Dušan Kirbiš je na razstavi *O izvoru podob*, ki je bila v Galeriji mesta Ptuj na ogled med marcem in majem 2021, občinstvu predstavil svoja najodličnejša dela iz štirih desetletij ustvarjanja, ki smo jih sprejeli kot izpostavljena ikonična dela slovenske sodobne umetnosti, pa tudi najnovejše slike-objekte, s katerimi slikar posega v samo bistvo in na sam



začetek likovne misli. Ob analitično zasnovani pregledni razstavi je izšla obsežna monografija enakega naslova s spremno študijo dr. Nadje Gnamuš.

Dušan Kirbiš je vrhunski ustvarjalec in poglobljen premišljevalec o teoretskih vprašanih umetnosti. Tomaž Brejc je Kirbiša zaradi njegovega teoretskega znanja in razumevanja zgodovine umetnosti označil za »varuha tradicije«, ki je, četudi zlahka uporablja sodobno vizualno tehnologijo, vedno najprej slikar, ki se pogloblja v slikarsko metafiziko.

V poznih sedemdesetih letih 20. stoletja se je Kirbiš posvečal vprašanjem redukcionalizma, izjemno pozornost pa je vzbudil v prvi polovici osemdesetih s prostranimi krajinami, v katerih je odslikaval osebne in kolektivne spomine ter pretežno tesnobna, temačna razpoloženja. Postopoma se je odmikal od narativnosti, umetniški proces doživljal kot eksistencialno nujo ter se vse bolj spraševal o bistvu umetnosti in o enakovrednosti medijev. Na razstavah se je predstavljal tudi s prostorskimi instalacijami, vse pomembnejše mesto pa je podeljeval besedam. Zveza med podobo in besedo ni enoznačna, na Kirbiševih delih jo doživljamo kot zapleteno, enigmatično in kot vabilo k iskanju višje resnice.

Dušan Kirbiš je nedvomno ena izmed osrednjih osebnosti slovenskega slikarstva v zadnjih desetletjih. Njegova dela so zastopana v večini javnih zbirk in monografskih pregledov slovenske moderne in sodobne umetnosti ter v velikem številu selekcioniranih preglednih razstav doma in v tujini. Je temeljit raziskovalec slike, tako njenih teoretskih postulatov kot novih izraznih možnosti, ki jih odpira sodobnost. Razstava *O izvoru podob* pa dokazuje, da Kirbiš ostaja pronicljiv premišljevalec o statusu slike in pomenu podobe na področju sodobne umetnosti.

(Odlomek iz obrazložitve: Strokovna komisija za likovne in novomedijske umetnosti)

in

**- režiserka ter avtorica animiranih filmov ŠPELA ČADEŽ
za režijo animiranega filma *Steakhouse***

Špela Čadež (1977) je v domačem in mednarodnem ustvarjalnem prostoru izjemno cenjeno ime. Deluje kot avtorica animiranih filmov, producentka in režiserka. Je prva in edina Slovenka, ki ima glas pri podeljevanju oskarjev, saj je od leta 2018 članica Ameriške akademije za filmsko umetnost in znanost. S svojimi animiranimi filmi je bila povabljena na številne filmske festivale, med njimi v Ottawa, Sarajevo, Talin, Trst, Varšavo, pri tem pa zgolj za dva animirana filma *Boles* (2013) in *Nočna ptica* (2016) prejela več kot sedemdeset mednarodnih nagrad ter se z njima udeležila na okoli 150 festivalih po svetu.

